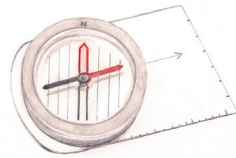

Edistysellinen tiedeliitto 50 vuotta

Tämä teemanumero tarkastelee suomalaista tiedepolitiikkaa ja Edistysellisen tiedeliiton 50-vuotista toimintaa siinä. Numeron artikkelit ja katsaukset lähestyvät aihetta tutkimuspohjaisesti ja keskustelutavasti. Keskusteluttavalla otteella haemme näkökulmia siihen, millaista arvokeskustelua tiedepolitiikassa olisi tehtävä. Samalla tiedostamme oman roolimme yhtäällä eettisesti kestävää tutkimusta tekevinä tutkijoina ja toisaalla erilaisten tiede- ja korkeakoulupoliittisten yhdistysten aiempina tai nykyisinä toimijoina.

Teemanumeron artikkeleissa tarkastellaan tiede- ja korkeakoulupolitiikkaa toistuvien teemojen ja historiallisten kaarien kautta. Olemmekin monissa paikoin päätyneet kysymään, toistuvatko samat teemat, vai haluammeko kertoa itsellemme historiallista kertomusta jossa näin tapahtuu? Mitä jos kertoisimme itsellemme tarinaa historiallisesti ainutkertaisista tapahtumista? Olemme päätyneet ajattelemaan, että tiettyjen teemojen nostaminen keskustelun kohteeksi eri vuosikymmeninä on yksi merkki siitä, että nämä teemat ovat tärkeitä. Vaikka materiaallinen ympäristömme muuttuu vuosikymmenien aikana, toistuvat teemat edustavat keskeisiä korkeakouluihin ja tieteeseen liittyviä jännitteitä, jollaisena tämän numeron artikkeleissa näyttäytyy esimerkiksi akateemisen työn ja yhteiskunnan suhde.

Tärkeiksi koettujen aiheiden toisto onkin tiedepoliittisen keskustelun ytimessä. Tähän liittyy myös tiedepolitiikassa – kuten politiikassa yleensäkin – yleinen huolipuhe, jolla perustellaan asioiden ja niihin tarttumisen tärkeyttä. Kaikki esille nostamamme teemat ovat enemmän tai vähemmän huolipuheen muodossa esitettyjä. Tieteentutkijoina ja korkeakoulututkijoina kysymmekin myös itseltämme, pitääkö tutkimus yllä tätä huolipuhetta? Keskitymmekö ongelmallisilta näyttäviin ilmiöihin, ja tulemmeko samalla uusintaneeksi näitä ongelmia? Joidenkin teemojen toistuvuus ja toisten hautautuminen kertoo myös siitä, että alan tieto ei näytä kumuloituvan. Teemojen toistuminen liittyy siis paitsi niiden tärkeyteen, myös siihen, että asiat eivät ole välttämättä edenneet, vaikka tutkimustieto muutosten puolesta puhuisikin.

Teemanumeromme avaa *Reetta Muhosen* ja *Mira Kalalahden* artikkeli tieteidenvälisyyden roolista pyrkimyksissä kohti huippututkimusta. Suomalaisten tutkijakollegiumien valossa aihetta tarkastelevaa tutkimusta ohjaa ajatus siitä, että tieteidenvälisyyden tapaisilla tiedepoliittisilla ideaaleilla on akateemisessa maailmassa tunnistettava strateginen rooli. Mutta miten näille ihanteille luodaan tilaa tutkimuksen

arjessa? Tutkijakollegiumien johtajat näkivät kollegiumien mahdollistavan tieteidenvälisen ”altistuksen” ja omien ajattelumallien herkimisen uusille näkökulmille. Tutkimuksen vapaus meni kuitenkin niin tieteidenvälisyyden kuin muidekin tiedepoliittisten ideaalien edelle johtajien tavassa luotsata kollegiumejaan.

Tarmo Lemola esittelee artikkelissaan suomalaisen tiede- ja teknologiapolitiikan linjaa toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. 1990-luvun Nokia-nosteesta pudottiin 2000-luvun alun kansainvälisen finanssikriisin myötä, ja tämän jälkeen tiedepoliittikan määrärahoja on leikattu lähes koko 2010-luvun ajan. Nyt usko on taas palannut, kun kunnianhimoisena tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämisspansotus nykyisestä 2,7 prosentista 4,0 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Tarmo Lemolan artikkeli pohjaa hänen vuonna 2020 ilmestyneeseen teokseensa: ”Kohti uutta tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa. Suomen tiede-, teknologia ja innovaatiopolitiikan kehityskaari 1960-luvulta 2020-luvulle”. Tämän teemanumeron lopusta löytyvässä kirja-arviossa *Sampsa Kaataja* kuvaa Tarmo Lemolan teosta tutkimukselliseksi esitykseksi keskeisistä asioista, joilla tieteen, tutkimuksen ja teknologian tasoon on Suomessa pyritty vaikuttamaan 1960-luvulta lähtien. Kaataja kuvaa kirjasta välittyvän, kuinka ”t&k-sektorilla on Suomessa jo jonkin aikaa oltu yhdenlaisessa lamaanuksen tilassa.” Jos lukijaa kiinnostaa, miten tästä voitaisiin mennä eteenpäin, Kaataja vinkkaa lukemaan teoksen viimeisen luvusta Lemolan ehdotukset siitä, miten Suomen kelkka tulisi tässä lamaanuksessa kääntää.

Jussi Välimaa tarkastelee artikkelissaan yliopiston luonnetta yhtäällä instituutiona, eli akateemisina intellektuaalisina traditioina, ja toisaalla organisaationa, eli akateemisen toiminnan järjestämisen tapoina tavoitteiden saavuttamiseksi. Välimaa analysoi sitä, mitä näiden näkökulmien eroista seuraa korkeakoulutukselle, korkeakoulupoliitikalle ja korkeakoulujen hallinnoinnille. Samalla Välimaa näyttää, millaisia historiallisia kerrostumia ja niiden läpäisemiä eettisiä koodistoja yliopistoista vielä nykyäänkin löytyy.

Reetta Muhonen ja *Taina Saarinen* ottavat käsittelyyn tiedepoliittikan toistuvat teemat. Kirjoittajat tarkastelevat tiedepoliittisiin keskusteluihin tyypillisesti liittyviä jännitteitä ja dynamiikkoja Tiedepoliittikka-lehden lähes tiedeliiton ikäisen taipaleen valossa. Keskustelut eri vuosikymmeniltä avaavat ikkunan myös tämän päivän tiedepoliittikkaan ja sen tutkimiseen. Kirjoittajat toteavat, että teemat, joihin palataan aina uudelleen, kuvaavat, kuinka yliopisto- ja tiedepoliitikassa (samoin kuin politiikassa yleisemminkin) on kyse kompleksisista prosesseista, joissa tutkimustiedon ohella vaikuttavat niin poliittiset tavoitteet kuin erilaiset arvopohjatkin. Kirjoittajat muistuttavat, että tärkeiksi koettujen aiheiden toisto ja niihin liittyvän arvokeskustelun käyminen on lopulta tiedepoliittikan ydin.

Taina Saarinen haastatteli entisiä puheenjohtajia, jotka pohtivat sekä oman aikansa tiedepoliittisia kysymyksiä että nykyistä korkeakoulu- ja tiedepoliittikkaa. Erityisesti korkeakoulujen perustehtävä ja sen ohjaus

puhutti emerituspuheenjohtajia. He toivoivat avointa, kriittistä, monitie-
teistä ja arvopohjaista keskustelua tiedepolitiikan tavoitteista.

Kari Kuoppala haastatteli Edistyksellisen tiedeliiton perustajajäsentä
Tapio Rajavuorta liiton perustamiseen johtaneista tapahtumista. Haas-
tattelusta syntyy elävä kuva liiton alkuvaiheen toiminnasta ja mukana
olleista ihmisistä.

Edistyksellinen tiedeliitto perustettiin vuonna 1972 tarjoamaan
poliittisia keskiryhmiä lähellä oleville tutkijoille ja opiskelijoille
väylän tiedepoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon osallistumi-
selle. Vuosien mittaan muut puolueita lähellä olevat tiedejärjestöt ovat
hiipuneet pois, ja Edistyksellisen tiedeliitonkin toiminnasta puoluepo-
liittinen ideologia on hioutunut näkymättömiin. Tässä teemanumerossa
esitettyjen näkökulmien perusteella vaikuttaa siltä, että tiedeliittolla on
hyvät mahdollisuudet nostaa profiliaan tiedepoliittisten arvokeskus-
telujen käynnistäjänä ja keskustelevana tieteellisenä seurana. Vieraile-
vina päätoimittajina toivotamme onnea 50-vuotiaalle Edistykselliselle
tiedeliitolle. Kriittinen moninäkökulmainen tiedepoliittinen keskustelu
jatkokoon Tiedepolitiikka-lehdessä ja Edistyksellisen tiedeliiton toi-
minnassa!

Vierailevat päätoimittajat

Reetta Muhonen ja Taina Saarinen